

Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie 2019 – 1 – SK01 – KA201 - 060682

Scénicky prejav Slovákov v Chorvátsku

Uvodná fáza

Počas prvého školenia projektu Ja Som v Chorvátsku prebehla v prvej fáze otváracia diskusia, v rámci ktorej sme komparovali vstupné determinanty a vedomosti medzi tímom zo SVK a domácimi organizátormi, o aktuálnej situácii stavu scénickej činnosti a celkovom fungovaní a aktivite jednotlivých slovenských matíc (ekvivalent spolkov v Srbsku a folkloristických skupín a súborov na Slovensku), jednotlivo a aj ako hnutia v minoritnej enkláve Slovákov žijúcich na území Chorvátska. Vďaka Mgr. Tatjane Seničanin a jej sumarizácii scénickej aktivity a výstupov spolkov (súbor priložený v databáze projektu Ja Som), sme mali možnosť vopred nahliadnúť do internetových záznamov, pričom sa nám potvrdil predpoklad zo skúseností z predchádzajúceho obdobia režisérkej a metodickéj aktivity a kontaktov s reprezentantmi jednotlivých súborov na Slovensku. A to – väčšina matíc pri príchode na Slovensko prezentuje svoje verzie scénických kompozícií, viac či menej vychádzajúcich z prekomponovania zdrojov artefaktov tradičnej ľudovej kultúry (ďalej tľk) zo Slovenska. Ak sa v ich javiskovej produkcii vyskytnú diela reflektujúce svoju autochtónnu kultúru, ide o ojedinelé prípady na priamu objednávku režiséra programu na slovenskom festivale, ako napríklad na Krajanskej nedeli v Detve. Kľúčovým zistením je, že reprezentačne sú rotované štyri súbory – matice z miest/obcí Markovac Našicky, Josipovac, Jelisavec a Ilok. Jedine Ilok dlhodobu prináša svoju pôvodnú kultúru, čo je spôsobené úzkym kontaktom s vojvodinskými spolkami v Báčke a ich spôsobom inscenačnej praxe. Skúsenosť s prácou Matice slovenskej v Iloku – Slovenským kultúrno-osvetovým spolkom Ľudovíta Štúra a jeho umeleckým vedením máme aj z obdobia spolupráce na metodických seminároch z Báčskeho Petrovca zo začiatku milénia, ktoré sme umelecky a didakticky garantovali viac ako 11 rokov. Tento stav vymedzenia Iločanov k vojvodinským spolkom, a teda nediskutovanie ich princípu činnosti, orientoval ďalšiu komunikáciu na zvyšné tri reprezentačné telesá. Vznikal tak dojem, že Slováci z Chorvátska nemajú zachovanú vlastnú kultúru, ktorou by sa boli schopní prezentovať v javiskovej podobe. Našťastie sme zistili na mieste, že to nie je celkom pravda.

Pozitívnym zistením bolo, že to čo je smerované na reprezentáciu na Slovensko je inštitucionálna dohoda, vyplývajúca z potreby delegovať „to najkvalitnejšie“. Pričom realita v domácom prostredí je iná.

V Chorvátsku pracuje 15 matíc slovenských. Väčšia časť z nich má svoju „folklórnu“ pobočku. Viacero z nich je generačne viacvrstvové, pričom je charakteristické, že staršie generácie sú nositelia tradícií. Časť z nich sú bývalí aktívni reprezentanti na slovenských javiskách. Medzi nimi sú stále aktívni bývalí vedúci, ktorí by nám dokázali uviesť reminiscencie a fakty na spomínané účinkovanie, kto bol v štábe a ako ich ovplyvnil v ďalšej tvorbe. Tento metodický efekt a často nechcený účel mala režiijná spolupráca s autormi a spolupracujúcimi osobnosťami, ako boli Jaroslav Ševčík, Stanislav Dúžek, Svetozár Švehlák, Ondrej Demo, neskôr Ján Blaho, Vladimír Urban, Milan Hvižďák a ďalší. Nielen z Krajanských nediel v Detve, ale aj z Matičných dní v Martine a Michalovciach, Dní Slovákov a iných podujatí. Títo istí lektori boli aj súčasťou školení na Slovensku a tu nastávala chyba. Krajania vedome alebo nevedome preberali „slovenské“

Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie

2019 – 1 – SK01 – KA201 - 060682

modely hudobno-tanečnej inscenačnej praxe. Vznikal dojem, že by si mali zo Slovenska prizývať choreografov na tvorbu. Ak vznikol úzus, že konkrétna vystaňovalecká vlna prišla z Kysúc, bolo z pohľadu umeleckého vedenia potrebné zaoberať sa svojou „materskou“ regionálnou príslušnosťou. Jasný príklad vidíme v dlhodobej spolupráci Matice slovenskej z obce Josipovec Punitovský – Slovenský kultúro-umelecký spolok bratov Banasovcov. Raz do roku prichádza choreograf zo slovenských Kysúc a týždeň pracuje s tanečným kolektívom. Kapela našťuduje piesňový výber a zahrá ho vo svojom typickom inštrumentálnom obsadení na premiére miestnych folklórnych slávností hneď po týždni práce s hosťujúcim autorom. Dielo je hotové a zaradí sa do repertoáru. Keďže je vytvorené hosťujúcim odborníkom zo Slovenska je predpoklad, že je v poriadku z pohľadu kvality a teda je reprezentatívne na uvedenie na Slovensku.

Takýto predpoklad má však za následok dva veľmi nepríjemné dôsledky. Prvým je vonkajšie zdanie straty identity a pôvodnej kultúry Slovákov žijúcich v Chorvátsku z pohľadu slovenského diváka a odborníkov. Druhým je perspektíva naplnenia takejto hrozby vnútri komunity.

Sekundárnym dôsledkom orientácie na reprezentačnú aktivitu s využívaním „slovenského“ repertoáru, je aj minimalizovanie alebo prerušenie generačného odovzdávania vedomostí a aktívneho „žitia“ pôvodnou kultúrou, z objektívnych príčin. Sem patria faktory ako je čas venovaný našťudovaniu preferovaného repertoáru, odliv mládeže do škôl mimo domáceho prostredia (len víkendové stretávanie s účelom širokého spektra aktivít), odchod strednej generácie z obcí za prácou do miest a zahraničia (zmena spôsobu obživy), zmiešanými manželstvami s preferovaním majoritného kultúrneho potenciálu, presun tradičných foriem komunitného života z rodiny do domov kultúry a podobne (svadby, rodinné a komunitné oslavy). Výchovno-vzdelávacie inštitúcie – teda škola a pedagógovia dokážu vytvoriť prostredie pre prácu v oblasti tradičnej ľudovej kultúry ako súčasť vyučovania, voľnočasových aktivít a reprezentácie na úrovni škôl a detských folklórnych súborov. Takže v tomto prípade je dôležitá vedomostná a schopnostná výbava a skúsenosť vedúcej osobnosti. Ak sa tradičná kultúra skresľuje a nezachováva v jej pravdivej podobe, napríklad s dominanciou javiskového prevedenia a nie aktívneho prežívania v reálnom prostredí (deti sa vedia hrať, spontánne využívať prejavy tľk, poznať zvykoslovnú a obradovú kultúru z rodinného a komunitného prostredia), nastáva deformovaná vedomosť a generačne sa pôvodný zdroj neprenesie ďalej. Tento jav poznáme hlavne zo Slovenska, kde sa v podstate stratila pôvodná forma tľk, okrem rurálneho prostredia. Podobná situácia môže nastať vynechaním jednej až dvoch generácií detí. Vtedy sa už ťažko v komunite vraciame ku kolektívnej vedomosti. Návrátové výskumy a obnovenie aktivít zameraných na deti a mládež môžu pomôcť a je viacero dôkazov, ako to ide. Pripomeňme si novovytvorenú tradíciu detských svadieb v Kovačici. Viac v odporúčaníach.

Rozanalyzujeme si opodstatnenie obáv a možné dôsledky prvého faktoru – teda orientácie na „slovenský“ reprezentačný repertoárový výber a dramaturgiu činnosti mládežníckej, teda najreprezentatívnejšej generácie súborov. Práve v tomto veku sa formuje vkus a umelecký svetonázor mladých ľudí. Príklady z okolia, ochota prijať atraktívne podoby kultúry (atraktivita je samostatná téma), strata úcty voči tomu svojmu, snaha podobať sa na podsúvané vzory sú typickým problémom v psychológii jednotlivca a mládežníckeho kolektívu. V krajanskom prostredí to môže byť takto alebo úplne opačne – teda cielená snaha udržať si to svoje, respektíve odlišiť sa až extrémnym spôsobom, napríklad vedomým čerpaním

Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie

2019 – 1 – SK01 – KA201 - 060682

z majoritného charakteru štátu v ktorom žijú. Tento fenomén sme mali možnosť v minulosti vidieť aj u súborov z Chorvátska a Maďarska. Malo to svoje dôvody po vojne na Balkáne, rezíduá sú stále viditeľné pri krajanských stretnutiach a sebaaprezentácii kolektívov napríklad pri sprievodoch, zábavách a podobne. Uvedomelá snaha vedúcich o využívanie slovenského jazyka, schopnosti otvorene komunikovať s partnerskými kolektívami a zažívať spoločné vrcholy, ktoré môžu byť dlhodobou oporou pre danú generáciu kolektívu, ktorá to má možnosť zažiť v istej periodicite napríklad na festivaloch na Slovensku, je často jedinou oporou. Viditeľne sa mení poznanie jednotlivcov a celého kolektívu, ak majú možnosť zažiť pozitívne faktory osobnej a kolektívnej komunikácie a zdieľania zážitkov a aktivít, v možnosti sieťovať sa a znovu zažívať pozitívne impulzy, vrátane miešania na detských pobytových táboroch a podobne. Silným faktorom pre podporu originálnej identity a zároveň spolupatričnosti, respektíve toľko proklamovaného národného povedomia, bez pátosu a príkras, je možnosť pozitívneho ocenenia umeleckého výkonu (scénickej podoby originálnej kultúry) a tvorby spoločného umeleckého diela. Vytvárať takéto možnosti môže byť kľúčové. Na všetkých úrovniach a prostrediach. A nielen pre vybrané, respektíve preferované kolektívy. Aj k tomuto sa vrátíme v odporúčaníach.

Pozrime sa na pohľad zo Slovenska.

Na Slovensku málokto z odborníkov a pololaickej folkloristickej obce chce vidieť to čo má doma. Pre slovenského diváka je zaujímavá pôvodná kultúra krajanov z jednotlivých enkláv a preto sa diela s prezentovaným „slovenským“ materiálom dostávajú do kvalitatívneho porovnania s tvorbou „slovenských“ folklórnych súborov. V najlepšom prípade sa krajanovia takto dostávajú do kategórie blahosklonného ocenenia snahy priblížiť sa k originálu, s náznakom rozporu v porovnaní „prečo to tým krajanom znie tak inak?“. Lebo inštrumentálny a vokálny prejav v sebe zákonite nesie štýlotvorné charakteristiky svojho originálu, ktorý je zásadne odlišný. A ako sme zistili, je vyslovene vzácny, exotický, ovplyvnený dlhodobým vývinom v zmiešanom kultúrnom prostredí. Práve toto je originalita, ktorú by mali Slováci z Chorvátska prinášať ako svoj reprezentačný materiál, ktorý ich odliší aj od ostatných štýlov z prostredí s pôvodnou, autochtónnou kultúrou. Transkripciu „slovenskej“ kultúry nech nechajú krajanským folkloristickým kolektívom, ktoré nemajú inú možnosť. To však neznamená, že nemôžu slobodne tvoriť čo chcú, proti umeleckému vkusu a autorskému názoru nemáme žiadne námietky. Sme za, aby sa pre potreby udržiavania národného povedomia, znalosti slovenského jazyka, aj pôvodného nárečia (jazykového, hudobno-tanečného a zvykoslovného), z oblastí odkiaľ prišli predkovia (a nielen tých), kvôli sebaidentifikácii a schopnosti komunikovať so všetkými krajanmi (z pohľadu Slovákov žijúcich v Chorvátsku), udržovali všetky možné formy scénických a nescénických prejavov. Aj zo žánrovej stránky. Pravidlom však ostáva, že udržiavanie svojej vlastnej kultúry (generačné a komunitné) a jej rozvíjanie (scénické a nescénické), je nevyhnutné pre jej zachovanie a zároveň je to jediný nástroj ako si udržať svoju najintímnejšiu lokálnu originalitu. Vzdelávací systém inklinuje k poslovenčovaniu a nivelizácii kultúrnej identity, činnosť spolkov a matíc by mala byť jej doplnkovou protiváhou pre udržanie štýlovej a charakterovej identity.

Realizované aktivity

Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie 2019 – 1 – SK01 – KA201 - 060682

Súčasťou úvodného stretnutia bola analýza konkrétnych inscenačných postupov, charakteristických pre scénickú prax. Nie je našim cieľom všetky ich vymenovávať v tejto analýze, je však možné generalizovať tri samostatné okruhy.

- Jednoduchá prezentácia hudobno-piesňových artefaktov v usporiadaných tvaroch v statickom prevedení. Vo vokálnom prejave dominuje špecifický viachlas, v kontraste s unisono piesňami národnárskeho charakteru alebo prevzatými so Slovenských regiónov. V niektorých prípadoch ide o implementáciu miestneho viachlasného štýlu k prevzatým piesňam, udomácnených v miestnom repertoári. V inštrumentálnom prejave prevažuje tamburicový princíp. V originálnych spevoch vyzdvihneme emočný účinok vedenia viachlasu. Príklad Zokov Gaj.
- Zvykoslovné kompozície zamerané na vybrané témy, s využitím hovoreného slova a prvkov ochotníckeho divadla. Charakteristická je prevaha staršej generácie, v niektorých prípadoch môžeme hovoriť o hodnovornom prejave nositeľov tradičnej kultúry Slovákov žijúcich v Chorvátsku.
- Choreografické celky, viac či menej komponované smerom k divákovi, v unisono prevedení, v zaužívanej štruktúre bez pridanej dramaturgickej hodnoty. Prevažujú kompozície čerpajúce z regiónov Slovenska, poznačené rôznym stupňom vedomosti a technickej vyspelosti interpretov.

Každý z uvedených okruhov je len rámcom, okolo ktorého sa pohybujú jednotlivé autorské prístupy. Líšia sa v kvalite prevedenia, v prístupe k príprave interpretov, miere kompozície. Vo všeobecnosti prevažuje prvoplánový prístup radenia tanečných foriem k príslušnému piesňovému repertoáru, bez kompozičnej symbiózy choreografie s hudobným sprievodom.

Pri analýze javiskových foriem sme nevenovali zvýšenú pozornosť oblasti ochotníckeho divadla. Naša vedomosť o divadle a aktuálnej situácii nie je natoľko dostatočná, aby sme mohli priniesť rozvoj problematiky aj tomto žánri. Môžeme konštatovať, že sumarizačná práca Vlatka Miksada a kolektívu autorov o divadle v Iloku (Miksad, V. a kol. autorov, *Príbehy spoza opony*, 2014) je vrcholom v publikačnom repertoári z priestoru Chorvátska na predmetnú tému. Prehľadová štúdia Kultúry potenciál Slovákov v Chorvátsku kolektívu autorov UKF (2017) je dostatočnou sumarizáciou aktuálneho stavu aj v oblasti divadla. Celkovo môžeme konštatovať, že nám spomenutá publikácia umožnila získať vedomosti o osobnostiach aj počas terénneho výskumu ako pridanej hodnoty vrámci realizácie prvej časti projektu.

Zoznam matíc s dostupnou prezentáciou tvorby na webe

Matica slovenská Ilok – Slovenský kultúrno-osvetový spolok Ľudovíta Štúra

Matica slovenská Kukučín-Kuntarić Jakšić

Matica slovenská Jelisavec – Slovenský kultúrno-umelecký spolok Ivana Brníka Slováka

Matica slovenská Josipovec Punitovský – Slovenský kultúrno-umelecký spolok bratov Banasovcov

Matica slovenská Lipovľany

Matica slovenská Markovec Našický – Slovenský kultúrno-umelecký spolok Fraňa Strapača

Matica slovenská Međurić

Matica slovenská Míľovce

Matica slovenská Osijek

Matica slovenská Rijeka

Matica slovenská Soľany – Slovenský kultúrno-umelecký spolok Ondreja Pekára

Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie 2019 – 1 – SK01 – KA201 - 060682

Ďalšie matice, ktoré nemajú dostupné záznamy z vlastných javiskových produkcií na internete, sú podľa domácich spolupracovníkov projektu Ja Som aktívne. Jednou z úloh, ktoré sme na základe takejto informácie naformulovali je vytvorenie databázy kolektívov s informáciami o vekovej štruktúre, o pedagogickom a umeleckom vedení, zázemí a prepojení na edukačné prostredie. Definovať cieľové skupiny nám pomôže stanoviť ciele a realizačné prostriedky. Sú to doplnkové informácie, ktoré nám pomôžu nastaviť priamu metodickú a didaktickú podporu.

Pre vlastnú komparáciu sme si vytvorili systematiku porovnania štruktúry kolektívov, z čoho vyplýva metodika práce a prístupov k spracovaniu scénických výstupov.

Toto sú vstupné úvahy, ku ktorým sme sa dopracovali na základe komparácie vedomostí a skúseností z oboch pohľadov – domácich, ktorí nás uvideli do hlbšej reality aktuálneho stavu a náhľadu na problematiku, a tímu zo Slovenska, ktorý nadväzoval na scénickú a metodickú prax s krajskou kultúrou. Realita prekonalala očakávania, ako sa neskôr ukázalo, Slováci v Chorvátsku majú bohatú autochtónnu tradičnú kultúru, ktorá sa stala pre členov riešiteľského kolektívu výraznou inšpiráciou.

V nasledujúcom procese sme ako pridanú hodnotu realizovali terénny výskum, ktorý pokojne môžeme definovať vo výsledku celého projektu ako návratový, pretože je v konečnom dôsledku cieleňý pre domáce kolektívy a predovšetkým najmladších umeleckých pracovníkov jednotlivých matíc, pre modelovú metodickú štúdiu ako pracovať s vlastným zdrojovým materiálom od etnologického výskumu, cez jeho spracovanie a aplikáciu do nescénických aktivít a scénickej praxe.

Na základe intervencie domácich organizátorov sme získali priamu spätnú väzbu umeleckých vedúcich, tanečných pedagógov a tanečníkov sólistov niektorých spolkov, ktorí sa následne stretli s projektovým tímom na ukážkovom analytickom seminári – tvorivej dielni. Zamerali sme sa na aplikáciu vyskúmaného materiálu v Josipovaci a Zokovom Gaji, pričom sme sa zamerali na výber zdrojových artefaktov, ich hĺbkovú analýzu, systémy naštudovania a didaktické aspekty, na prácu s interpretmi pri rozvoji tanečných zručností, a ukážke rôznych spôsobov práce s tanečným pohybovým slovníkom.

Celkovým výstupom je sumár odporúčaní a plánovaných aktivít, ktoré môžu slúžiť na prípravu didaktických materiálov projektu Ja Som. Zároveň sme vytvorili potenciál sekundárnych aktivít naviazaných na podporu cieľových skupín.

Metodika práce na realizovanom školení tanečných pedagógov a vedúcich folklórnych súborov

Analýza dostupných zdrojov, klasifikácia a analýza inscenačných foriem a následné odporúčania ako narábať so zdrojovou kultúrou, kam smerovať dramaturgickú koncepciu tvorby so zámerom zachovania a rozvoja autochtónnej kultúry Slovákov v Chorvátsku. Prácu s jednotlivcami a kolektívami sme čiastkovo predviedli formou doplnkového metodického školenia, s ukážkou metód práce pri analýze zdrojového materiálu získaného doplnkovým terénnym výskumom, pre domáce prostredie definovaného ako návratový výskum. Aj prostredníctvom takejto interakcie sme overili vedomosť jednotlivých generácií s pôvodnou kultúrou. Pre dominantnú mládežnícku adresnú skupinu sa ukázala ako čiastočne neznáma. Ponúknutá forma však bola pre nich atraktívna, čo znamenalo perspektívu pochopenia dôležitosti

Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie**2019 – 1 – SK01 – KA201 - 060682**

sebaidentifikácie s vlastnou kultúrou, oproti dosiaľ zatraktívňovanej kultúre prevzatej zo slovenských regiónov.

Motivačné postupy v práci s kolektívom v minoritnom prostredí definované na školení Ja Som v Chorvátku

Názornou ukážkou hravých metód vyučovania tanečných a vokálnych zručností (aj formou súťaže dvoch pracovných skupín) počas modelového seminára a tanečnej dielne sme umožnili tanečníkom participujúcim na edukačnom procese pochopiť synkretický tvar tľk v jeho pôvodnej podobe. Analýzou nárečia v texte sme sa zaoberali aj lexikologickou komparáciou so spisovným jazykom a jednotlivými nárečovými a lokálnymi vrstvami.

Počas doplnkového terénneho výskumu sme sa zaoberali skúmaním súčasných podôb tradovania, respektíve prenosu informácií z vlastnej kultúry do komunitného života a javiskovej praxe medzi generáciami. Zistili sme že staršia generácia, ktorá bola cieľom skúmania dokonale pozná všetky svoje zdroje a vie ich aktívne využívať v reálnom živote v obradovej a rodinnej kultúre. V prípade strednej generácie – mládežníci až mladé rodiny to už tak nie je. V časti prípadov došlo k nivelizácii tradičných podôb rodinných zvykov vplyvom modernizácie života, ďalej sem patria faktory odliv mládeže do škôl mimo domáceho prostredia, v činnosti matíc je mládežnícka generácia smerovaná často k našťudovaniu atraktívneho preferovaného repertoáru zo Slovenska a stráca sa repertoár venovaný udržiavaniu a rozvoju svojej vlastnej kultúry. Táto však ostáva súčasťou komunitného života, čo vidieť v nových podobách na svadbách. V rámci podobných obradových príležitostí sú viditeľné reziduá pôvodných zvykov. Preto odporúčame prepojiť všetky generácie do jedného celku, našťudovať predovšetkým detské svadby (hry na svadby zachované v záznamoch – vid' festival detských svadiieb z Kovačice), aby sa u najmladšej generácie vytvorila vedomosť a atraktívnosť obradov vo forme hry. Následne dať deťom možnosť sledovať svoj vzor, teda strednú generáciu a rodičov v prepojení na najstaršiu generáciu – nositeľov a verifikátorov kvality tradičných spôsobov a foriem života. Pri zapojení komunity sú do takéhoto procesu vtiahnutelní aj laici a nefolkloristi. Tu ako príklad môžeme uviesť festival „Z dola ponického mlina“, zo Slovenska a viacero ďalších.

Inštitucionálna podpora by mala nastať pri vytipovaní jedného veľkého podujatia festivalového charakteru, kde by nastala podmienka dramaturgickej koncepcie a javiskového výstupu so svojou pôvodnou kultúrou. Téma sa môže priebežne meniť, festival môže mať komponovaný spoločný výstup, aby nastal efekt pozitívnej spolupráce a zdôraznenie uznania tých najoriginálnejších artefaktov a takýmto spôsobom zvýšenie povedomia o kvalite a vysokej reprezentatívnej funkcii svojho vlastného, toho čo máme doma. Vzhľadom na zistenia z projektu Ja Som je toho viac než dosť, len tomu treba venovať zvýšenú pozornosť. Rovnako je potrebné vytvoriť takúto dramaturgickú podporu na Slovensku, vrámi preferovaných podujatí Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a vytipovaných folklórnych festivaloch, postupne objavujúcich kvalitu pôvodnej kultúry Slovákov z oblastí, kde ostala zachovaná v pôvodnej podobe. Celkovo sa tak zvyšuje povedomie diváckej obce na Slovensku o ďalších regiónoch so slovenskou kultúrou, aj mimo územia štátu. Toto sa dá zaistiť aktívnou komunikáciou na dramaturgických a programových radách, popularizačnými podujatiami na Slovensku, výmennou aktivitou so slovenskými

Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie

2019 – 1 – SK01 – KA201 - 060682

folkloristickými telesami, prípadne priamou metodickou podporou celého folklórneho súboru, ktorý by prišiel hosťovať do krajanského prostredia, naučil sa vybrané hudobno-tanečné artefakty a prejavy domáceho etnika a v spolupráci ho pretavil do javiskového výstupu priamo na mieste a následne recipročne na Slovensku aj s partnerským kolektívom. Takýto model realizuje napríklad Univerzitný folklórny súbor Mladosť z Banskej Bystrice. Už overený spôsob spolupráce mal výrazný úspech a motiváciu pre kolektív Sálašan v rumunskom Nadlaku, Liptár v austrálskom Melbourne, Hajduki vo Vyšných Lapšoch na poľskom Spiši. Na podobné projekty je dostatok záujemcov na Slovensku a predpokladáme, že aj v krajanských enklávach, len ich treba grantovo podporiť, aby nezaťažoval rozpočet a zdroje participujúcich kolektívov. Systematické rozloženie, podpora na všetkých úrovniach – detských súborov, mládežníckych kolektívov, nositeľov tradícií, menších matíc so svojimi špecifickými formami práce - všetky tieto formáty majú na Slovensku pandanty. Často stačí otvoriť komunikáciu a naznačiť možnosti.

Otázky a odpovede

1. čo ste vo vzťahu ku projektu a Vašej téme v ňom zistili z doterajšej publikovanej literatúry

Otázkou je skôr – čo sme z dostupnej literatúry nezistili. Až na mieste sme zistili disproporciu medzi delegovanými kolektívami na slovenské pódia a desaťročia vytváraný dojem, že v Chorvátsku už nie je živá pôvodná kultúra. Ide o vstupný chybný predpoklad, nakoľko v staršej literatúre sa spomína veľmi pestrá pôvodná kultúra, s presahom do staršej piesňovej vrstvy. Už Bélom Bartókom bol skúmaný slavónsky priestor a boli mu prisudzované maďarské vplyvy, čo vyvrátil ako Jozef Kresánek, tak Martin Kmeť. Pre realizáciu projektu bola dôležitá podporná prehľadová monografia Kultúrny potenciál Slovákov v Chorvátsku kolektívu autorov UKF (2017).

2. aké sú zistenia zo školiacich podujatí

Súčasťou odpovedí je hĺbková analýza v predchádzajúcej časti textu, môžeme však definovať vysoký potenciál tlk Slovákov žijúcich v Chorvátsku pre rozvoj kvality inscenačnej praxe a dobrá infraštruktúra a inštitucionálna podpora spolupracovníkov Slovenského kultúrneho centra Našice v Chorvátsku. Zároveň môžeme konštatovať zvýšený záujem členov matíc Slovenských v Chorvátsku a dopyt po podporných aktivitách a materiáloch. Pre realizáciu doplnkového dohľadávacieho výskumu je možné zaškoliť práve miestnych mladých folkloristov, čím zvýšime potenciál dosahu na široké spektrum tém, lokalít, a aplikovanie výsledkov spracovaného výskumu do folkloristickej praxe a povedomia cieľovej skupiny.

3. aké sú súčasné predpoklady pre smerovanie výsledného didaktického materiálu

V súčasnosti je možná práve podporná aktivita a príprava didaktických materiálov pre dané prostredie. V elektronickej podobe je možné komunikovať o metodických systémoch, zacieliť ich na konkrétne adresné prostredia a témy. Výstupy následne budú overované partnermi z edukačnej a umeleckej ochotníckej praxe. Dôraz by mal byť kladený na vytvorenie a systematické dopĺňanie zdrojových databáz a ich následné spracovanie odborníkmi so zámerom návratu do reálneho užívania v komunitnej a folkloristickej praxi. Orientácia na deti a mládež vytvára predpoklad kontinuity a zvýšenia atraktivity vlastného kultúrneho dedičstva v multikultúrnom prostredí a tiež reprezentačnej funkcie v kvalitných scénických prejavoch na pódia na Slovensku a v krajanskom prostredí. Prepojenie edukačného prostredia, voľnočasových aktivít a folkloristického prostredia môže sprostredkovať najefektívnejšiu

Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie
2019 – 1 – SK01 – KA201 - 060682

platformu pre návrat k hodnotám a funkcii tlk v ktoromkoľvek prostredí. V krajanskom prostredí, aj na Slovensku. Výraznú úlohu v tom môže zohrať aj MC UMB a tím odborníkov dlhodobo spolupracujúci s riešiteľmi projektu Ja Som.

V Banskej Bystrici, október 2020 – marec 2021

Mgr. art. Martin Urban, PhD.

Zdroje a kde ich nájsť – Babčáková/ Noga:

<https://images.app.goo.gl/W7XGfsEFkvaMZA38>